

PRITZKEROVU CENU ZA ARCHITEKTURU 2021 ZÍSKALI ANNE LACATONOVÁ A JEAN-PHILIPPE VASSAL

THE PRITZKER PRIZE FOR ARCHITECTURE IN 2021 WAS AWARDED TO ANNE LACATON AND JEAN-PHILIPPE VASSAL

V článku je stručně představena tvorba a přístup k architektuře autorské dvojice Anne Lacatonové a Jean-Philippe Vassala, jež jsou letošními laureáty prestižní Pritzkerovy ceny. The article briefly presents work and approaches to architecture by a duo of architects – Anne Lacaton and Jean-Philippe Vassal – who are this year's winners of the prestigious Pritzker Prize.

„Transformace je příležitost udělat více a naložit lépe s tím, co již existuje. Demolice je rozhodnutí snadné a krátkodobé. Je to plýtvání a ztráta mnoha věcí – plýtvání energie, mrhání materiálem a ztráta historie. A navíc má velmi negativní sociální dopad. Pro nás je to akt násilí.“

„Dobrá architektura je otevřená – otevřená životu, otevřená podpořit svobodu a potřeby jednotlivce,“ říká Anne Lacatonová. „Nemusí být okázalá ani impozantní, ale musí být něčím dobře známým, důvěrným, užitečným a krásným, schopná tiše podporovat život, který se na daném místě bude žít.“

Každý svůj návrh soukromého a sociálního bydlení, kulturních a akademických institucí, veřejných prostor či rozvoje měst dvojice Lacatonová a Vassal s úctou ke skutečné udržitelnosti v tom nejširším slova smyslu začíná bedlivým průzkumem již existujících struktur, budov a vazeb. Důrazem na obohacení lidského života skrze velkorysost

a svobodu užívání jsou schopni nabídnout každému jednotlivci sociálně, ekonomicky i ekologicky výhodné řešení, čímž přispívají i rozvoji celého města.

„Nejenže prosadili architektonický přístup, který obnovuje odkaz modernismu, ale zároveň upravili definici samotné architektonické profese. Prostřednictvím jejich práce jsou oživeny modernistické naděje a sny na zlepšení života mnoha lidí, přičemž zároveň reagují na ekologické výzvy naší doby, stejně jako na společenskou naléhavost dostupného bydlení zejména v městském prostředí. Dosahují toho prostřednictvím smyslu pro prostor a použité materiály, které vytvářejí architekturu silnou ve své formě, ale

1

2a

i v přesvědčení. Architekturu upřímnou ve své estetice i etice,“ uvádí odborná porota ve svém hodnocení.

„V letošním roce si více než kdy jindy uvědomujeme, že jsme součástí lidstva jako celku. Ať už jde o zdravotní, politické nebo sociální otázky, je třeba budovat smysl pro kolektivitu. Stejně jako v každém vzájemně propojeném systému je ohled na prostředí a lidství vyjádřením ohledu k příštím generacím,“ komentoval udělení letošní ceny její předseda, architekt Alejandro Aravena, nositel Pritzkerovy ceny z roku 2016.

„Dvojice Lacatonová a Vassal jsou rozhodnutí ve své jemnosti, směli skrze svou důmyslnost a prosazují vyvážený, uctivý, avšak přímočarý přístup k zastavěnému prostředí.“

Architekti jsou schopni významně a přitom nijak draze rozšířit obytný prostor pomocí zimních zahrad a balkonů, které obyvatelům umožňují hospodárnější nakládání s energiemi a přinášejí jim kousek přírody během celého roku. První realizace, kde tento přístup uplatnili, byl rodinný dům Latapie (Floirac, Francie, 1993) (obr. 1). Dřevostavbu doplnili ocelovým rámem, do něhož na uliční straně vsadili neprůhledné vláknocementové panely a na východní straně směrem do zahrady vsadili panely transparentní polykarbonátové, které vzniklou přístavbu přirozeně prosvětlují, rozšiřují obytnou část domu, zejména kuchyň a obývací pokoj, a zároveň umožňují pohodlnou regulaci kvality vnitřního klimatu.

Z větších staveb, u nichž byl uplatněn podobný princip, je potřeba zmínit přestavbu 17podlažní výškové budovy z 60. let minulého století s názvem La Tour Bois le Prêtre v Paříži (Francie, 2011) (obr. 2), na níž spolupracovali s Frédéricem Druotem. Půdorys každé z 96 bytových jednotek rozšířili odstraněním původní betonové fasády a přístavbou lodžii a balkonů. Dříve skromné obytné místnosti tak obohatili o jednotnou řadu balkonů a flexibilní prostory s velkými okny a velkorysým výhledem na město, čímž se mění nejen estetika takového typu bydlení, ale zároveň i všeobecný přístup k němu. Podobně byly ve spolupráci s Frédéricem Druotem a Christophem Hutinem přestavěny tři panelové domy (G, H a I) čítající 530 obytných jednotek ve čtvrti Grand Parc v Bordeaux (Francie, 2017) (obr. 3). Transformace výrazně proměnila vizuální dojem kolektivního bydlení, součástí přestavby byla i modernizace výtahů a instalací. Výrazné rozšíření všech bytů, z nichž některé se téměř zdvojnásobily (nová skleněná fasáda je předsazená o téměř 4 m), bylo provedeno bez nutnosti vystěhovat nájemníky a navíc za jednu třetinu nákladů v porovnání s tím, kdyby se domy zdemolovaly a postavily nově. Projekt v roce 2019 získal i ocenění Mies van der Rohe Award.

„Naší prací se snažíme vyřešit omezení a problémy bydlení a vytvořit prostory, které jsou užitečné a povzbuzují kladné emoce a pocity. Na konci celého projektu musí být lehkost a jednoduchost, když

2b

1 Rodinný dům Latapie, Floirac, Francie (1993) 2 Přestavba 96 bytových jednotek výškového domu Tour Bois le Prêtre, Paříž, Francie (2011) 3 Přestavba tří panelových budov (G, H a I), 530 bytových jednotek, Grand Parc, Bordeaux, Francie (2017)

1 Family house Latapie, Floirac, France (1993) 2 Transformation of 96 housing units of a tower bloc Tour Bois le Prêtre, Paris, France (2011) 3 Transformation of three precast concrete buildings (G, H, I), 530 housing units, Grand Parc, Bordeaux, France (2017)

3a

3b

4a

4 Prostor pro výstavy a představení, fáze 2, Palais de Tokyo, Paříž, Francie (2012)

4 Space for temporary exhibitions and shows, Phase 2, Palais de Tokyo, Paris, France (2012)

Zdroj:

[1] The Pritzker Architecture Prize. pritzkerprize.com [online]. ©2021 The Hyatt Foundation. [cit. 31. 3. 2021]. Dostupné z: pritzkerprize.com/media-news

vše, co bylo dříve, bylo tak složité,“ vysvětluje Jean-Philippe Vassal.

Architekti mění dřímající nebo neefektivně využitá místa vyhovující většímu pohybu a měnícím se potřebám, čímž prodlužují životnost budov. Takovým příkladem je jejich nejnovější transformace muzea Palais de Tokyo (Paříž, 2012) (obr. 4). Rozšířili jej o 20 000 m², zčásti vytvořením nových podzemních prostor, přičemž dbali na to, aby každá část budovy působila odlišným dojmem. Ustoupili přitom od běžných bílých „krychlí“ výstavních ploch jednotlivých místností tradičních galerií. Výsledkem tak jsou objemné a jaksí neukončené prostory, které umožňují umělcům vytvářet a kurátorům instalovat různorodé výstavy pro všechny typy médií, oblastí či zaměření. Lze zde vytvořit prostory zatemnělé či prosluněné, které povzbuzují návštěvníky, aby zůstali.

Věrní zásadě „nikdy nezbourat“ provádějí Lacatonová a Vassal zdrženlivé zásahy i při modernizaci dobových infrastrukturních staveb s cílem zachovat

jejich kvality. Spíše než zaplnit a zničit tak působivou prázdnotu Ateliéru de Préfabrication No. 2 (AP2), poválečného zařízení na stavbu lodí, rozhodli se v rámci projektu přestavby a modernizace nábřeží postavit druhou budovu, která má stejný tvar a velikost jako ta původní. Použili přitom prefabrikované prvky a transparentní materiály, které umožňují pohledy skrz nové na staré. Původní konstrukce, která se za ta léta stala již význačným a zdomácněným bodem v krajíně, společně s novou budovou nazvanou FRAC Nord-Pas de Calais (Dunkerque, Francie, 2013) (obr. 5), určenou pro galerie, kanceláře a jako sklad regionálních sbírek současného umění, mohou fungovat samostatně nebo společně. Jsou spojeny vnitřní uličkou umístěnou mezi oběma konstrukcemi.

Velká část práce této dvojice zahrnuje i nové stavby. École Nationale Supérieure d'Architecture de Nantes (Nantes, Francie, 2009) (obr. 6) ilustruje význam svobody užívání. Aby budova poskytla dostatečnou kapacitu potřebám výuky, byla stavební parcela maximálně

5a

5b

využita a architekti téměř zdvojnásobili prostor popsaný v původním zadání. A to vše při zachování původního rozpočtu. Tuto rozsáhlou třípatrovou budovu s dvojitou výškou stropu na břehu řeky Loiry charakterizuje železobetonový skelet s ocelovým zábradlím doplněný výsuvnými polykarbonátovými stěnami a posuvnými dveřmi. Po celé budově se nacházejí prostory různých velikostí, které jsou navíc promyšleně přizpůsobitelné různým potřebám. Např. auditorium se může rozšířit otevřením do exteriéru, vysoké stropy vytvářejí dostatečný prostor pro konstrukce potřebné pro různé workshopy. Dokonce i široká rampa, která umožňuje přímý přístup z ulice na funkční střechu o rozloze 2 000 m², je zamýšlena jako prostor pro studium a shromažďování.

„Anne Lacatonová a Jean-Philippe Vassal vždy chápali, že architektura může poskytnout svou schopnost pomáhat budovat komunity ve prospěch celé společnosti jako celku,“ poznamenává Tom Pritzker, předseda nadace Hyatt Foundation, jež Pritzkerovu cenu vyhlašuje. „Jejich cílem je sloužit lidem skrze svoji práci demonstrující sílu ve skromnosti a kultivující dialog mezi starým a novým. Tím vším tak rozšiřují pole architektury.“

Mezi další významná díla této dvojice patří také dům Cap Ferret (Francie, 1998), 14 kolektivních domů ve městě Mulhouse (Francie, 2005), Pôle Universitaire de Sciences de Gestion (Bordeaux,

Francie, 2008), 53 nízkopodlažních bytů v Saint-Nazaire (Francie, 2011), víceúčelová budova divadla v Lille (Francie, 2013), budova studentského a kolektivního bydlení Ourcq-Jaurès (Paříž, 2013), přestavba kolektivního domu s 59 bytovými jednotkami ve čtvrti Jardins Neppert (Mulhouse, Francie, 2014 až 2015) a rezidenční a kancelářská budova ve čtvrti Chêne-Bourg (Ženeva, Švýcarsko, 2020).

Svůj ateliér založili v Paříži v roce 1987 a od té doby dokončili více než 30 projektů po celé Evropě a západní Africe. Jsou 49. a 50. nositelem ocenění Pritzkerovy ceny, kterou založil v roce 1979 Jay A. Pritzker a jeho žena Cindy. Je udílena každý rok a jejím cílem je uctít žijícího architekta nebo architektky, jejichž dílo prokazuje spojení kvality, talentu, vize a odhodlání a přispívá tak lidstvu a kultivaci zastavěného prostředí. Loni Pritzkerovu cenu získaly irské architektky Yvonne Farrellová a Shelley McNamarová, mezi další laureáty patří např. Toyo Ito, Eduardo Souto de Moura, Peter Zumthor, Paulo Mendes da Rocha, který 23. května 2021 zemřel, Zaha Hadidová, Rem Koolhaas, Renzo Piano či Frank O. Gehry, spoluautor Tančícího domu v Praze.

Fotografie:
courtesy of Philippe Ruault

Z podkladů The Pritzker Architecture Prize 2021
připravila Barbora Sedlářová, redakce.

5 Polyfunkční budova FRAC Nord-Pas de Calais, Dunkerque, Francie (2013) 6 Škola architektury – École Nationale Supérieure d'Architecture de Nantes, Francie (2009)

5 Multifunctional building of FRAC Nord-Pas de Calais, Dunkerque, France (2013) 6 School of Architecture – École Nationale Supérieure d'Architecture de Nantes, France (2009)

6a

6b

